

VLAAMSE LEIDRAAD VOOR HET ONDERWIJSAANBOD IN DE GEVANGENISSEN

2014

KWALITEITSKADER VOOR DE SAMENSTELLING VAN EEN
FORMEEL ONDERWIJSAANBOD IN DE VLAAMSE EN
BRUSSELSE GEVANGENISSEN

Ingekorte versie

VLAAMSE LEIDRAAD VOOR HET ONDERWIJSAANBOD IN DE GEVANGENISSEN

1. situering en doelstellingen

Het onderwijs aan gedetineerden in Vlaanderen en Brussel is volop in ontwikkeling. Reeds decennialang worden allerlei cursussen georganiseerd in de verschillende gevangenissen. In de beginjaren werd dit onderwijs- en vormingsaanbod voornamelijk ingericht door vrijwilligers of vrijwilligersorganisaties, vaak vanuit een christelijke caritatieve insteek. Sinds een tweetal decennia wint de hulp- en dienstverlening aan gedetineerden zowel op politiek vlak als in het maatschappelijk debat gestaag aan belangstelling. Veelal is deze groeiende belangstelling gebaseerd op de veronderstelling dat er enerzijds een positief effect te verwachten is op de re-integratie en hervaltbeperking van (ex-)gedetineerden. Anderzijds groeit het besef dat gedetineerden recht hebben op een humane detentie en net als de burgers in de vrije samenleving, ook op het aanbod aan hulp- en dienstverlening van de Vlaamse overheid. Deze groeiende belangstelling leidde tot de verankering en professionalisering van het hulp- en dienstverleningsaanbod in de gevangenissen in de voorbije 15 jaar. In 2000 kreeg het strategisch plan hulp- en dienstverlening aan gedetineerden vorm, waarin zes beleidsdomeinen van de Vlaamse Gemeenschap, waaronder Onderwijs¹, zich engageerden om hun aanbod zo kwaliteitsvol mogelijk te ontplooiën binnen de gevangensmuren. In 2013 werd dit engagement decretaal verankerd in Vlaamse regelgeving². Binnen het beleidsdomein Onderwijs werden bijkomende regelgevende initiatieven genomen om het onderwijs, en meer specifiek het volwassenenonderwijs, een structurele opdracht in de gevangenissen toe te kennen. Het betreft hier het formele, certificerende onderwijs van de Vlaamse Gemeenschap. Het non-formele opleidings- en vormingsaanbod wordt in de gevangenissen aangestuurd door medewerkers uit de welzijns- en culturele sector. Niettegenstaande het belang van dit non-formele aanbod voor gedetineerden behoort het niet tot de scope van deze leidraad.

Sinds 2007 hebben de consortia volwassenenonderwijs³ in Vlaanderen en Brussel de opdracht om het onderwijs in de gevangenissen binnen hun werkingsgebied te coördineren⁴. 11 van de 13 consortia volwassenenonderwijs hebben één of meerdere gevangenissen binnen hun werkingsgebied, en dienen dus gevolg te geven aan de volgende driedelige opdracht:

- in samenwerking met de lokale onderwijspartners (in de eerste plaats de centra voor volwassenenonderwijs (CVO) en de centra voor basiseducatie (CBE)) een kwaliteitsvol en behoeftedekkend aanbod uitbouwen in de gevangenissen
- de onderwijsbehoeften van gedetineerden onderzoeken
- een systeem van leertrajectbegeleiding voor gedetineerden uitbouwen

Voor de uitvoering van deze opdracht stellen ze onderwijscoördinatoren aan, die de coördinatie en organisatie van het aanbod vanuit de gevangenissen opnemen. Voor het inrichten van de cursussen zelf

¹ Welzijn, Gezondheid, Onderwijs, Sport, Cultuur, Werk

² Decreet betreffende de organisatie van de hulp- en dienstverlening aan gedetineerden van 8 maart 2013

³ Regionale netoverstijgende samenwerkingsverbanden tussen de centra voor volwassenenonderwijs en de centra voor basiseducatie

⁴ Decreet betreffende het volwassenenonderwijs van 15 juni 2007

hebben de CVO en CBE sinds het decreet van 2007 de mogelijkheid om in de gevangenissen reguliere lesplaatsen te openen en er een regulier, certificerend aanbod in te richten.

De consortia volwassenenonderwijs worden in hun opdracht met betrekking tot het onderwijs aan gedetineerden ondersteund door de decretale stuurgroep volwassenenonderwijs⁵. Deze stuurgroep stuurt het samenwerkingsverband SNPB⁶-Vocvo⁷ aan, dat in het volwassenenonderwijs instaat voor kennis- en expertiseontwikkeling. De stuurgroep brengt de onderwijscoördinatoren samen voor overleg, ondersteunt hen in hun opdracht en fungeert als centraal aanspreekpunt voor de Federale Overheidsdienst Justitie en de Vlaamse partners van de andere beleidsdomeinen met een aanbod in de gevangenissen.

Na vijf jaar praktijk slaagden de consortia en de stuurgroep volwassenenonderwijs erin om, in nauwe samenwerking met de CVO en de CBE, heel wat expertise op te bouwen met betrekking tot het onderwijs aan gedetineerden. Vanuit deze samenwerking groeide het initiatief om een overkoepelende Vlaamse visie op de uitbouw van het onderwijsaanbod voor gedetineerden te ontwikkelen. De voorliggende Vlaamse leidraad voor het onderwijsaanbod in de gevangenissen is hiervan het resultaat. Hierbij werd vertrokken vanuit drie doelstellingen die ten grondslag liggen aan de ontwikkeling van deze Vlaamse leidraad.

De eerste doelstelling is het creëren van (meer) kansen voor gedetineerden. Gedetineerden vormen een doelgroep die op een korte periode geconfronteerd wordt met heel wat uitdagingen. De opsluiting maakt dat ze plots afgesneden worden van hun vertrouwde omgeving en ze vervallen, zeker in de beginperiode van de detentie, in een bijzonder onzekere situatie. Ze verliezen vaak werk en inkomen en ondertussen loopt het proces of onderzoek dat weinig houvast biedt voor de toekomst. Het hoeft geen betoog dat het zinvol is om in die situatie kansen te bieden om terug greep op het leven te krijgen. Ook veroordeelden, die over het algemeen meer zekerheid hebben over hun justitieel parcours, hebben nood aan kansen. 90 procent van de gedetineerden komt op een bepaald moment terug in de vrije samenleving. We hebben als maatschappij dan ook de verantwoordelijkheid om ervoor te zorgen dat ze de kans krijgen om op een geslaagde manier te re-integreren of te resocialiseren.

De tweede doelstelling is de efficiënte besteding van de ingezette middelen. Zowel de Vlaamse als Belgische federale overheid investeren heel wat middelen in de gevangenissen en de gedetineerden. De federale overheid beheert de infrastructuur en het penitentiair personeel van de gevangenissen en voorziet in de basisbehoeften van de gedetineerden. De Vlaamse overheid investeert in de gedetineerden op een aantal essentiële persoonsgebonden domeinen, zoals Onderwijs, Sport, Welzijn, Gezondheid, Cultuur en Werk. Om deze investeringen niet onnodig onder druk te zetten, is het belangrijk om de ingezette middelen maximaal te laten renderen. De Vlaamse leidraad wil hieraan tegemoet komen.

De derde doelstelling is het bewaken van een kwaliteitsvolle samenstelling van het onderwijsaanbod. Daar waar de inhoudelijke kwaliteit van het onderwijsaanbod goed gewaarborgd wordt door de uitbouw van reguliere lesplaatsen en de lokale coördinatie, is het moeilijker om te waken over een kwaliteitsvolle samenstelling van dit aanbod. Er spelen immers heel wat (externe) factoren die de samenstelling van het aanbod beïnvloeden. De Vlaamse leidraad voor het onderwijsaanbod in de gevangenissen tracht

⁵ www.stuurgroepvo.be

⁶ Samenwerkingsverband Netgebonden Pedagogische Begeleidingsdiensten

⁷ Vlaams ondersteuningscentrum voor het volwassenenonderwijs

deze factoren in kaart te brengen zodat ze bij lokale beleidsbeslissingen rationeel in overweging kunnen genomen worden. Op deze manier biedt het een toetssteen voor de kwaliteitsvolle uitbouw van een lokaal aanbod.

2. vier basisprincipes

Voor de kwaliteitsvolle uitbouw van een onderwijsaanbod in de gevangenissen zijn vier basisprincipes geformuleerd:

1. Een basisaanbod in elke gevangenis
2. Een aanbod aan beroepsopleidingen
3. Spreiding en afstemming van het aanbod
4. Autonomie en verantwoordelijkheid van de lokale partners

1. een basisaanbod in elke gevangenis

Het eerste basisprincipe in deze Vlaamse leidraad is de uitbouw van een basisaanbod in elke gevangenis. Dit zorgt voor een minimale vorm van gelijkheid voor de gedetineerden in de verschillende gevangenissen. Naast het bieden van gelijke kansen moet een basisaanbod ook de grote verscheidenheid aan aanbod die er op dit moment heerst in de verschillende gevangenissen enigszins stroomlijnen. Uiteraard moet in elke gevangenis de mogelijkheid blijven bestaan om een ruimer aanbod dan het basisaanbod uit te bouwen. Op veel plaatsen is dit in de praktijk al gerealiseerd. In deze leidraad wordt echter benadrukt dat de componenten van het basisaanbod prioritair vorm dienen gegeven te worden bij elke uitbouw of optimalisering van het onderwijsaanbod.

Voor de concrete invulling van het basisaanbod is er verder gekeken dan het zuivere cursusaanbod van de onderwijsverstrekkers (de CVO en de CBE). Ook elementen als methodieken en trajectbegeleiding zijn mee in overweging genomen. Een onderwijsaanbod beperkt zich immers niet tot een aanbod aan groepslessen. Individueel aanbod is evenzeer belangrijk en bepaalde methodieken kunnen ervoor zorgen dat het onderwijs op een kwalitatieve manier kan worden aangeboden.

Het basisaanbod waarvoor in deze leidraad is gekozen is opgebouwd uit drie componenten:

- een geletterdheidsaanbod⁸
- open leren⁹
- begeleiding van individuele trajecten

⁸ Onder geletterdheid wordt verstaan, in overeenstemming met de definitie zoals die gehanteerd wordt binnen de sector basiseducatie: 'de competentie om informatie te verwerven, te verwerken en gericht te gebruiken. Dit betekent met taal, cijfers en grafische gegevens kunnen omgaan en gebruik kunnen maken van ICT. Geletterd zijn is belangrijk om zelfstandig te functioneren en te participeren in de samenleving en om zich persoonlijk te kunnen ontwikkelen'. Deze definitie gaat dus uit van een ruime opvatting van geletterdheid die niet beperkt is tot lezen en schrijven, maar ook reken- en ICT-vaardigheden omvat evenals vaardigheden om volwaardig te kunnen functioneren en participeren in de maatschappij.

⁹ We verstaan onder open leren of het gebruik van een open leercentrum de mogelijkheid die de cursisten op structurele basis en onder professionele begeleiding geboden wordt om zelfstandig te leren. Hierbij wordt al dan niet gebruik gemaakt van computers en moderne multimedia-apparatuur. Cursisten kunnen permanent instappen en uitstappen, er wordt met andere woorden niet gewerkt met vastgelegde modules. Zie verder hoofdstuk 1.2.

Met andere woorden bepaalt dit basisaanbod dat er in elke gevangenis prioritair gestreefd wordt naar de uitbouw van een aanbod aan geletterdheidsonderwijs, de inrichting van een open leercentrum en de organisatie van onderwijs- of leertrajectbegeleiding van gedetineerden.

Aangezien het hier gaat om een cursusaanbod, een methodiek en begeleiding, kunnen deze verschillende componenten elkaar in de praktijk overlappen. Zo kan het geletterdheidsaanbod bijvoorbeeld in de vorm van open leren worden aangeboden.

1.1. geletterdheidsaanbod

Wat wordt er verstaan onder een geletterdheidsaanbod? Het volledige aanbod van de CBE¹⁰ valt onder geletterdheidsaanbod en ook de CVO hebben tools in handen om te werken aan de geletterdheid van hun cursisten. Gezien de grote verscheidenheid aan penitentiaire inrichtingen en hun gedetineerdenpopulaties is het onmogelijk om uit het aanbod van de CBE en de CVO een concreet aanbod aan geletterdheidsopleidingen of -modules te distilleren. Er worden in deze leidraad bijgevolg geen minimale vereisten in die zin geformuleerd. Het aanbod dient daarentegen vorm te krijgen op maat van een groep gedetineerden met gelijkaardige leervragen. Het is aan de lokale partners om in onderling overleg en goed geïnformeerd te beslissen welke opleidingen rond geletterdheid het meest in aanmerking komen in de lokale context.

Het geletterdheidsaanbod is steeds ter ondersteuning van andere leervragen of -noden van cursisten. Dit kan bijvoorbeeld zijn ter ondersteuning of voorbereiding van een ander opleidingsaanbod (bijvoorbeeld een beroepsopleiding), ter ondersteuning van het functioneren in de gevangenis (bijvoorbeeld een cursus *Nederlands op de gevangenisvloer*) of ter voorbereiding van het toekomstig functioneren in de maatschappij (bijvoorbeeld een cursus *Papieren en formulieren*).

Van cruciaal belang binnen het geletterdheidsaanbod is het leren op maat. Cursisten worden zo veel mogelijk individueel en op hun eigen tempo ondersteund. In dit kader is geletterdheidsondersteuning in de vorm van een G-coach¹¹ een interessante piste voor de gevangenis. Deze G-coach zorgt voor geletterdheidsondersteuning op maat van de gedetineerde(n) en de context waarin de G-coach wordt ingezet. In de gevangenis kan de G-coach zowel op de werkvloer als op de opleidingsvloer ingezet worden. Zelfs wanneer gedetineerden zelfstudiepakketten op de pc doorwerken kan een G-coach educatieve ondersteuning bieden. De G-coach werkt naargelang de situatie van de cursisten individueel of in groep(jes). De meest gangbare vorm waarin G-coaches op dit moment worden ingezet in de gevangenis is ter ondersteuning bij beroepsopleidingen van de CVO. De G-coach werkt dan nauw samen met de leerkracht van het CVO en geeft geletterdheidsondersteuning aan de cursisten op de opleidingsvloer van de beroepsopleiding. Afhankelijk van de noden van de cursisten kan de G-coach één of enkele cursisten apart nemen voor extra ondersteuning in het kader van de beroepsopleiding.

¹⁰ Het volledige curriculum van de Basiseducatie kan je raadplegen via deze link:
<http://www.ond.vlaanderen.be/curriculum/volwassenenonderwijs/basiseducatie/index.htm>

¹¹ Coach die cursisten individueel of in groep(jes) ondersteunt op het vlak van geletterdheidsvaardigheden, vaak ter ondersteuning van een ander aanbod, bijvoorbeeld een beroepsopleiding.

1.2. open leren

De tweede component van het basisaanbod in de gevangenis is het open leren. Het gaat hier om een onderwijsmethodiek, en niet om een welbepaald aanbod. We verstaan onder open leren of het gebruik van een open leercentrum de mogelijkheid die de cursisten op structurele basis en onder professionele begeleiding geboden wordt om zelfstandig te leren. Hierbij wordt al dan niet gebruik gemaakt van computers en moderne multimedia-apparatuur. De organisatie van het open leren moet het mogelijk maken om op een flexibele manier een studieaanbod naar voor te brengen en de individuele leervragen en leernoden van de cursisten centraal te stellen. Cursisten kunnen permanent instappen en uitstappen, er wordt met andere woorden niet gewerkt met vastgelegde modules. Er is permanent professionele begeleiding aanwezig van een CVO of CBE. Cursisten werken er individueel en op eigen tempo aan welbepaalde leervragen. Dit kan ter ondersteuning zijn van een groepsaanbod (bijvoorbeeld extra oefenen voor de cursus *Initiatie Word*), het verwerken van zelfstudiepakketten, het bijschaven van allerlei kennis en vaardigheden (bijvoorbeeld brieven schrijven) of zelfs het aanvatten van volledige modules of opleidingen binnen het aanbod van een CVO of CBE onder intensieve begeleiding van de begeleider van de leerruimte. Dit laatste kan bijvoorbeeld het geval zijn wanneer een individuele cursist een grote nood heeft aan een welbepaalde opleiding of cursus die niet in groep aangeboden wordt in de gevangenis.

1.3. begeleiding van individuele trajecten

Een belangrijke component van het basisaanbod is de begeleiding van individuele educatieve trajecten. De keuze voor deze component is het gevolg van de klemtoon die de overheid legt op leertrajectbegeleiding bij de CBE, de CVO en de consortia volwassenenonderwijs en de positieve signalen die volgen uit lokale projecten met leertrajectbegeleiders. Gedetineerde cursisten slagen er vaak niet zelf in om hun leervragen en -noden om te zetten in een haalbaar parcours binnen (en buiten) de muren. In het kader van een trajectbegeleiding worden de noden van de cursist maximaal afgestemd op de mogelijkheden. Binnen de beperkende gevangeniscontext is dit van essentieel belang om investeringen in onderwijs te laten renderen, zowel op economisch als op menselijk vlak. De leertrajectbegeleiding zal in de toekomst steeds belangrijker worden, wat mogelijk het uittekenen van echte onderwijstrajecten binnen de gevangenis muren als gevolg van deze leidraad tot een realiteit zal maken.

2. een aanbod aan beroepsopleidingen

Het tweede basisprincipe in deze leidraad is het inrichten van beroepsopleidingen in de gevangenis. Uit onderzoek blijkt dat het hebben van werk een belangrijke invloed heeft op de recidivekansen van ex-gedetineerden. Naast het beperken van de recidive heeft het eveneens een positieve invloed op de sociale re-integratie en de zelfontplooiing van de gedetineerde. Aangezien beroepsopleidingen een belangrijke rol kunnen spelen in het duurzaam toeleiden van gedetineerden naar de arbeidsmarkt, worden ze in deze leidraad als tweede basisprincipe opgenomen.

Hoewel er mits de nodige creativiteit heel wat mogelijkheden zijn, zijn de omstandigheden in de gevangenissen niet van die aard om te kunnen streven naar een beroepsopleiding in elke gevangenis. Een bepalende factor hierin is de gemiddelde verblijfsduur van de gevangenispopulatie, die dient afgewogen te worden tegenover de duur van de opleiding. De open inrichtingen en de gevangenissen met een groot aantal veroordeelden hebben de meest gunstige condities om een beroepsopleiding in te richten. In deze instellingen is de populatie voldoende stabiel of gericht op de reclassering en zou een beroepsopleiding niet mogen ontbreken in het aanbod. De gevangenissen die niet aan deze voorwaarden voldoen, kunnen indien gewenst en mogelijk een beroepsopleiding inrichten, maar worden hierin vanuit deze leidraad niet gestuurd.

Als we deze criteria toepassen komen we tot de volgende verdeling voor de gevangenissen in Vlaanderen en Brussel:

Enkel basisaanbod	Basisaanbod + beroepsopleiding
Antwerpen	Merksplas
Turnhout	Wortel
Mechelen	Hoogstraten
Leuven Hulp	Leuven Centraal
Tongeren	Hasselt
Vorst (Berkendael)	Beveren
Sint-Gillis	Oudenaarde
Gent	Brugge
Dendermonde	Ruiselede
Ieper	

Figuur 1. Basisaanbod toegepast op de Vlaamse en Brusselse gevangenissen

Verder stelt zich de vraag welke beroepsopleidingen het meest in aanmerking komen voor de gevangenissen. De Vlaamse leidraad kan onmogelijk een sluitend voorstel formuleren over welke opleidingen waar dienen vorm te krijgen. Hiertoe zijn de omstandigheden in de verschillende gevangenissen te divers en te afhankelijk van externe factoren. De verantwoordelijkheid voor deze keuze wordt dan ook gelegd bij de lokale partners.

Wanneer men lokaal beslist om een (bijkomende) beroepsopleiding te organiseren, dienen vijf belangrijke elementen in aanmerking genomen te worden. Elk van deze elementen dient onderzocht te worden voorafgaand aan een beslissing over een beroepsopleiding en ze dienen zorgvuldig tegenover elkaar afgewogen te worden.

- De leerbehoeften van gedetineerden
- De lokale infrastructuur
- De onderwijsbevoegdheid of specialisatie van de lokale CVO
- De tewerkstellingskansen na detentie
- De tewerkstellingskansen tijdens detentie

3. spreiding en afstemming van het aanbod

Aangezien gedetineerden in de loop van het penitentiair traject soms meerdere malen worden getransfereerd, is het in het belang van educatieve trajecten dat de opleidingen ook over gevangeniswanden heen worden afgestemd. Dit enerzijds rekening houdend met voor de hand liggende transferstromen in het kader van het detentietraject, zoals in onderstaande tabel weergegeven. Anderzijds ook om de mogelijkheid uit te bouwen om transfers aan te vragen specifiek in het kader van educatieve trajecten. Middels dergelijke trajecten kan het aanbod voor de gedetineerden gevoelig uitgebreid worden, aangezien de mogelijkheden dan de lokale gevangeniscontext overstijgen.

VAN	NAAR
Vorst en Sint-Gillis	Franstalige instelling Merksplas Wortel Vorst of Sint-Gillis
Leuven Hulp	Merksplas Wortel Leuven Hulp
Antwerpen	Merksplas Wortel Hasselt
Mechelen	Merksplas Wortel Hasselt
Turnhout	Merksplas Turnhout
Hasselt	Hasselt
Gent	Brugge Gent
Dendermonde	Dendermonde Wortel Merksplas
Ieper	Brugge
Brugge	Brugge

Figuur 2. Globale transferstromen na vonnis

Hoewel de afstemming van het onderwijsaanbod over de gevangeniswanden een invloed heeft op de keuze van lokaal aanbod, komt de uitbouw van het basisaanbod en de beroepsopleidingen niet in het gedrang. Deze principes blijven primair vorm geven aan het lokale opleidingsaanbod. Wanneer er echter concreet wordt overgegaan tot keuze van welbepaalde modules en opleidingen binnen een gevangenis, dient het derde basisprincipe van spreiding en afstemming in aanmerking genomen te worden.

Dit derde basisprincipe omvat drie belangrijke facetten:

- spreiding en afstemming van beroepsopleidingen
- spreiding en afstemming van diplomagerichte opleidingen
- complementair aanbod in het kader van volledige opleidingen

3.1. spreiding en afstemming van beroepsopleidingen

Beroepsopleidingen nemen een specifieke plaats in binnen het opleidingsaanbod. Dit enerzijds omdat ze belangrijk zijn voor de re-integratie en het vinden van werk, maar anderzijds ook omdat ze om verschillende redenen (kostprijs, duur van de opleiding, infrastructurele vereisten) steeds relatief beperkt zullen blijven binnen de gevangenissen. We moeten dan ook omzichtig en weloverwogen tewerk gaan bij het maken van een keuze over nieuwe of bijkomende beroepsopleidingen. De lokale partners dienen hierbij in overweging te nemen welke beroepsopleidingen reeds ingericht worden in de andere gevangenissen in Vlaanderen en Brussel.

De aanwezigheid of afwezigheid van aanbod binnen de regio zou in combinatie met de afweging van belangrijke elementen zoals tewerkstelling, infrastructuur, enzovoort (zie punt 2), moeten leiden tot de meest kwaliteitsvolle beslissing, niet enkel voor de lokale gevangenispopulatie, maar ook voor de gevangenispopulatie in de ruimere regio.

3.2. spreiding en afstemming van diplomagerichte opleidingen

Beroepsopleidingen die opgenomen zijn op de lijst met diplomagerichte opleidingen¹² leiden in combinatie met een volledige opleiding Aanvullende algemene vorming tot een diploma secundair onderwijs. Het hoeft geen betoog dat een dergelijk diploma kansen biedt op de arbeidsmarkt en dan ook van groot belang kan zijn in het leertraject van gedetineerden. Gezien de duur van de opleidingen zijn diplomagerichte opleidingen en een volledig traject Aanvullende algemene vorming schaars goed in de gevangenissen in Vlaanderen en Brussel. Nochtans blijkt uit de praktijk dat een aanzienlijk deel van de gevangenispopulatie niet beschikt over een diploma secundair onderwijs. Deze Vlaamse leidraad wil daarom aanmoedigen dat er op een minimaal aantal plaatsen gespreid over Vlaanderen en Brussel diplomagerichte opleidingen en/of volledige trajecten algemene vorming worden ingericht.

3.3. complementair aanbod in het kader van volledige opleidingen

Hoewel er in heel wat gevangenissen beroepsopleidingen worden aangeboden, worden deze opleidingen meestal niet volledig ingericht. De modulaire structuur van het volwassenenonderwijs biedt de mogelijkheid om opleidingen gedeeltelijk of zelfs slechts één of enkele modules ervan in te richten. Dit biedt enerzijds enorme voordelen naar flexibiliteit, anderzijds is er de valkuil dat ze onvoldoende leiden tot certificaten van een volledige opleiding. Het ligt voor de hand dat het verkrijgen van een certificaat een absolute meerwaarde betekent voor de gedetineerde en zijn toekomstige kansen op de arbeidsmarkt.

Om die reden is het belangrijk dat er over de gevangensmuren heen gekeken wordt naar mogelijkheden om volledige, certificeerbare trajecten aan te bieden. Misschien is het immers niet haalbaar om een volledige opleiding aan te bieden in één gevangenis, maar wel indien er samenwerkt wordt met (een) andere gevangenis(sen) waar het complementaire gedeelte van de opleiding aangeboden wordt.

¹² De lijst met diplomagerichte opleidingen is te consulteren op de website de Vlaamse onderwijsoverheid: http://www.ond.vlaanderen.be/volwassenenonderwijs/cursisten/opleidingsaanbod_centra.htm

4. autonomie en verantwoordelijkheid van de lokale partners

Om een kwaliteitsvol onderwijsaanbod uit te bouwen in de verschillende Vlaamse en Brusselse gevangenissen dient de lokale gevangeniscontext steeds de basis te vormen voor de concrete invulling ervan. We erkennen dan ook dat de organisaties die reeds jaren actief zijn op het veld het best geplaatst zijn om deze uitdaging op zich te nemen. Het consortium volwassenenonderwijs dient hierin een coördinerende rol op te nemen en mede aan de hand van deze leidraad te waken over het beslissingsproces en de uitbouw van een kwaliteitsvol onderwijsaanbod in de gevangenis. Het lokale partnerschap heeft hierin volledige autonomie.

Autonomie in de beslissingen brengt echter ook verantwoordelijkheid voor de kwaliteit van het uitgebouwde onderwijsaanbod met zich mee. Indien er om allerlei redenen niet voldaan kan worden aan de adviezen en richtlijnen die in dit document gegeven worden, raden wij aan om dit binnen het lokale samenwerkingsverband uitgebreid te argumenteren. Verder moedigen we aan om de situatie te signaleren op andere niveaus. Op die manier kunnen structurele knelpunten geïdentificeerd worden en kan er gezocht worden naar mogelijke oplossingen.

Deze Vlaamse leidraad beschrijft de intentie om in elke gevangenis werk te maken van een basisaanbod, aangevuld met beroepsopleidingen en diplomagerichte opleidingen en rekening houdend met afstemming van het aanbod over de gevangensmuren heen. We willen echter benadrukken dat een aantal gevangeniscontexten zich ertoe lenen om een aanbod uit te bouwen dat verder gaat dan deze minimale verwachtingen. Wij wensen dergelijke verdere uitbouw uitdrukkelijk aan te moedigen, mits inachtneming van het basisaanbod als primaire doelstelling.

3. randvoorwaarden

Om dit plan te kunnen realiseren zijn er naast de inzet van de lokale partners een aantal voorwaarden waaraan dient voldaan te worden. Niet overal zijn deze voorwaarden vervuld. Het is van het uiterste belang dat lokale partners knelpunten signaleren binnen de hiervoor bestaande structuren, zodat desgewenst naar oplossingen gezocht kan worden. Indien bepaalde knelpunten structureel de werking belemmeren, kan de Vlaamse leidraad een basis vormen om met partners en beleidsmakers in overleg te treden.

We sommen hieronder de belangrijkste voorwaarden op.

1. Draagvlak bij de partners en het penitentiair personeel
2. Structureel overleg tussen de partners
3. Toereikende financiering van het aanbod
4. Mogelijkheid tot aanwending van de educatieve transfer
5. Mogelijkheid tot aanwending van een (tijdelijke) transferstop
6. Toereikende ICT-mogelijkheden en -voorzieningen
7. Toereikende onderwijsinfrastructuur
8. Voldoende actieve toeleiding van (potentiële) cursisten tot het aanbod

Vlaamse leidraad voor het onderwijsaanbod in de gevangenissen

Maart 2014

Stuurgroep volwassenenonderwijs

Tekst: Inge Van Acker, Stuurgroep volwassenenonderwijs

Foto: Stephen Vincke, FOD Justitie